

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Tomáše Rychlého a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobkyně: **Mgr. E. A. R., LLM.**, zastoupená Mgr. et Mgr. Markem Čechovským, advokátem se sídlem Opletalova 1417/25, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2020, č. j. 4 Az 45/2019 – 63,

t a k t o :

- I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2020, č. j. 4 Az 45/2019 – 63, **se z r u š u j e .**
- II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 30. 7. 2019, č. j. OAM-841/ZA-ZA11-ZA10-2018, **se z r u š u j e** a v ě c **se v r a c í** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **je p o v i n e n** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti v celkové výši 20 570 Kč ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku, a to k rukám jejího zástupce Mgr. et Mgr. Marka Čechovského, advokáta.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 30. 7. 2019, č. j. OAM-841/ZA-ZA11-ZA10-2018, neudělil žalobkyni mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění rozhodném pro projednávanou věc (dále jen „*zákon o azylu*“).

II. Rozhodnutí městského soudu

[2] Žalobu proti výše uvedenému rozhodnutí žalovaného Městský soud v Praze (dále jen „*městský soud*“) rozsudkem ze dne 19. 6. 2020, č. j. 4 Az 45/2019 – 63, jako nedůvodnou zamítl.

[3] Při posuzování věci vycházel městský soud z následujícího skutkového stavu. Dne 1. 10. 2018 požádala žalobkyně o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Přitom uvedla, že je ruské národnosti, bez vyznání, nemá politické přesvědčení, nikdy nebyla členkou politické strany a nebyla nijak politicky aktivní. Je vdaná a má nezletilou dceru, manžel i dcera jsou též občany Ruské federace a v ČR pobývají na základě povolení k trvalému pobytu. Žalobkyně na území ČR rovněž disponuje tímto pobytovým oprávněním. Důvodem k podání žádosti je vykonstruované trestní stíhání ve vlasti, má jít o hospodářský spor převedený do trestní roviny. Žalobkyně k tomu sdělila, že byla v letech 2008 až 2017 generální ředitelkou společnosti H. (dále jen „*společnost H.*“). Uvedená společnost uzavřela smlouvu o developerském projektu se společností I. (dále také jen „*I.*“) ruského podnikatele J. V., který je prominentní osobou s konexemi ve vládních a mocenských strukturách. Společnost H. smlouvu splnila, vše vyprojektovala a předala I. veškerou potřebnou dokumentaci. I. mohla začít stavět, ale společnost H. za její činnost nezaplatila. Ta se proto v souladu se smlouvou bránila u arbitrážního soudu ve Stockholmu, u něhož spor vyhrála. Žalobkyně byla pod žalobou formálně podepsána. V. po žalobkyni chtěl, aby za H. žalobu vzala zpět, vyhrožoval jí, že jinak bude litovat, po skončení sporu jí dále posílal SMS zprávy (což činí dosud). Následně se obrátil na policii a dne 31. 5. 2013 bylo s žalobkyní a s jejími dalšími dvěma spolupracovníky zahájeno trestní stíhání. Byli nuceni k přiznání, bylo jim vyhrožováno zatčením (žalobkyně nebyla stíhána vazebně) a překvalifikováním obžaloby na těžší trestný čin. V. nechtěl platit, celý projekt si chtěl присвоjit, jeho motivem bylo vlastní obohacení. Doznání žalobkyně k údajné trestné činnosti by mu v tom pomohlo.

[4] Dále pak byla žalobkyně soudem v Petrohradu odsouzena dne 16. 6. 2017 pro podvod, a to k trestu odnětí svobody v délce trvání dvou let. Trest měla vykonat ve věznici s mírnějším režimem blízko Petrohradu. Žalobkyni bylo kladeno za vinu, že se za účelem získání finančních prostředků měla podílet na vytvoření špatné projektové dokumentace a na padělání dokladů ve snaze vylákat finanční prostředky ze společnosti I. V trestním procesu však nebylo zohledněno rozhodnutí stockholmského arbitrážního soudu. Žalobkyně a další obvinění bezvýsledně podávali stížnosti na chování V., nepomohla jim městská ani generální prokuratura. Neúspěšně se obrátili i na jiné příslušné orgány (zejména ombudsmana pro záležitosti podnikatelů). Trestní proces vedený se žalobkyní nebyl dle jejího mínění spravedlivý. Žalobkyně dodala, že podnikatel V. padělal smlouvu o půjčce, dle které mu měla být zaplacená v zásadě stejná částka, jakou jeho společnost dlužila společnosti H. na základě rozhodnutí v arbitráži. Na této smlouvě

pokračování

je zfalšovaný podpis žalobkyně. Proti tomuto nároku V. se žalobkyně bránila u ruských soudů, avšak bez úspěchu. Ačkoli V. dostal na základě padělané smlouvy zapláceno, nadále trvá na zrušení rozhodnutí stockholmského arbitrážního soudu a požaduje též úroky z prodlení. Žalobkyně z domovského státu naposledy vycestovala dne 14. 6. 2018.

[5] V rámci doplňujícího pohovoru dne 12. 2. 2019 žalobkyně uvedla, že jí nevyhověl ani ruský Nejvyšší soud. Trestný čin, za který byla odsouzena, není takové povahy, aby po ní ruské orgány mohly vyhlásit mezinárodní pátrání. V. chce získat peníze a připravit o ně společnost H., bude se mstít každému, kdo mu bude stát v cestě. Žalobkyně také podala stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), zatím o ní nebylo rozhodnuto. Je přesvědčena, že patří do sociální skupiny zahraničních investorů, která je v Rusku pronásledována.

[6] Po zhodnocení výše uvedených skutečností dospěl městský soud k závěru, že žaloba není důvodná a rozhodnutí žalovaného shledal v souladu se zákonem.

[7] Neztotožnil se s názorem žalobkyně, že zahraniční investoři v Rusku představují sociální skupinu ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Městský soud s odkazem na čl. 10 odst. 1 písm. d) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011, o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále jen „*kvalifikační směrnice*“), dovodil, že zahraniční investoři v Rusku nesplňují žádný ze zde popsanych znaků charakterizujících sociální skupinu. Status zahraničního investora není vrozený ani není natolik identifikující, aby se jednalo o společnou minulost, kterou nelze změnit, stejně tak tyto osoby nesdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které by byly (slovy dané směrnice) „*zásadní pro totožnost či svědomí*“. Skupina zahraničních investorů netvoří specifickou společenskou vrstvu ani z důvodu, že ji odlišně vnímá okolní společnost. Potíže žalobkyně byly spojeny s ruským podnikatelem, jehož motivací byl čistě ekonomický profit. Jeho jednání nebylo namířeno proti zahraničním investorům jako takovým, týkalo se jedné konkrétní smlouvy. Z podkladů založených ve správním spisu podle městského soudu taktéž nevyplývalo, že by ruská společnost vnímala zahraniční investory nějak zvláště (např. jako „*cizáky*“, kteří ohrožují národní charakter ruského hospodářství apod.). Ostatně ruský veřejný ochránce práv podnikatelů zařadil na seznam pronásledovaných 43 osob (městský soud patrně mínil pronásledované zahraniční podnikatele v Rusku – pozn. NSS), což neznačí, že by významná část zahraničních investorů byla v zemi se 140 miliony obyvatel z titulu své činnosti bezprostředně ohrožena. Na tom nic nemohl změnit žalobkyní zmiňovaný případ amerického podnikatele B., který byl podle ní téměř totožný s její věcí.

[8] Městský soud citoval z judikatury Nejvyššího správního soudu, podle níž podnikatelský stav v Rusku nepředstavuje pronásledovanou sociální skupinu. Podobně jako podnikatelé nejsou ani zahraniční investoři v Rusku vnímáni jako rozlišitelná skupina či vrstva. Žalovaný přesvědčivě odůvodnil, proč nelze na žalobkyni nahlížet jako na příslušnici sociální skupiny. Proto nebylo namístě provádět další dokazování, ostatně i městský soud neshledal pro nadbytečnost důvod vyhovět důkazním návrhům žalobkyně. Skutečnost, že žalobkyně nepřísluší k určité sociální skupině ve smyslu § 12 písm. b)

zákona o azylu, byla základním důvodem vedoucím k neudělení mezinárodní ochrany. Pokud se žalobkyně obávala možné újmy na území ČR, která by mohla mít původ v jejích problémech v domovské zemi, měla se obrátit na českou policii; v této souvislosti není podstatné, zda v ČR pobývá na základě povolení k trvalému pobytu nebo udělené mezinárodní ochrany.

[9] Městský soud dále neshledal pochybení žalovaného ani v případě neudělení humanitárního azylu a doplňkové ochrany. Žalobkyně netrpí zdravotními obtížemi, je svéprávná a v produktivním věku. Důvodem pro udělení azylu z humanitárních důvodů nejsou samy o sobě rodinné či soukromé vazby na území ČR, ani zhoršené právní prostředí ve vlasti. Žalobní námitka týkající se doplňkové ochrany byla stručná a žalovaný tuto otázku posoudil správně. Především se na podkladě aktuálních a objektivních zpráv o zemi původu zabýval situací v ruských věznicích. Samotné uvěznění v Ruské federaci nepředstavuje automaticky hrozbu mučení nebo podrobení nelidskému, krutému nebo ponižujícímu zacházení či trestu. I tento názor již Nejvyšší správní soud ve své judikatuře vyslovil a, ač si byl vědom excesů, k nimž v Rusku v tomto směru dochází, uzavřel, že nejde o praxi schvalovanou či tolerovanou oficiální veřejnou mocí, naopak ruské orgány takové případy vnímají jako nežádoucí a snaží se je potírat. Městský soud též podotkl, že Evropský soud pro lidská práva v jednom konkrétním případě (věc *Z. proti Belgi*) dokonce dovodil, že ani vydání ruského občana čečenského původu do vlasti, a to pro podezření z trestného činu vraždy, nemusí být v rozporu s čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který má obdobný obsah jako § 14a odst. 2 písm. b) zákona o azylu. O vydání žalobkyně ruská strana dosud nepožádala, což nesvědčí o eminentním zájmu státních orgánů o její osobu. Městský soud uzavřel, že v postupu žalovaného a v žalobou napadeném rozhodnutí nenašel žádné deficity.

III. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[10] Kasační stížnost podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) formálně z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[11] Stěžovatelka nejprve obsáhle rekapituluje skutkový stav věci, predikuje další možný vývoj událostí v případě neudělení mezinárodní ochrany a shrnuje důvody, proč jí měl být azyl udělen. Apeluje přitom na Nejvyšší správní soud, aby tuto pasáž kasační stížnosti neopomněl, neboť argumentace zde uvedená by měla sama o sobě dostačovat ke zrušení napadeného rozsudku, respektive k poskytnutí mezinárodní ochrany. Enormní množství shromážděných důkazů, které podporují tvrzení stěžovatelky o nátlaku V. a o nestandardním průběhu mimosoudního i soudního řízení v Ruské federaci, žalovaný ve správním řízení nezohlednil. Neučinil tak ani městský soud v řízení o žalobě. Co se týče dalšího vývoje, stěžovatelka předesílá, že panu V. k dokonání jím vykonstruovaných útoků vůči společnosti H. chybí již jen zmocnit se její osoby a přinutit ji podepsat dokumenty, které by potvrdily jeho tvrzení. Může se též pokusit tímto způsobem legitimizovat i další nároky (v řádu desítek milionů EUR), které požaduje po společnosti H. z titulu náhrady škody, úroku z prodlení nebo ušlého zisku. Stěžovatelka je v zemi původu jako klíčový a v podstatě i jediný svědek kriminálních aktivit spojených s panem V. ohrožena na životě a zdraví. Ačkoli v Rusku vyčerpala všechny dostupné a možné způsoby obrany, nebyla s ohledem na vliv pana V. v rozporu s právem na spravedlivý proces úspěšná.

pokračování

[12] Z hlediska samotných námitek je kasační stížnost rozdělena do třech částí. V první části vytýká městskému soudu nesprávné posouzení několika právních otázek. Předně soud podle stěžovatelky svým rozhodnutím implicitně popřel koncept mezinárodní ochrany jako nárokového institutu. Městský soud totiž nevyvrátil, že stěžovatelka byla ve vlasti pronásledována, nicméně bez bližšího odůvodnění neshledal tuto skutečnost relevantní. Tím zatížil svůj rozsudek nezákonností. Místo toho se měl věnovat splnění zákonných podmínek pro udělení mezinárodní ochrany a tím, zda byl ve správním řízení dostatečně zjištěn skutkový stav věci.

[13] Za druhé, stěžovatelka je toho názoru, že městský soud rezignoval na „základní zásadu prokazování azylového případu“. Žadatele o mezinárodní ochranu netíží absolutní důkazní břemeno, ale ustálená judikatura hovoří o standardu „*přiměřené pravděpodobnosti*“. Stěžovatelka svá tvrzení podpořila „*nejsilnějšími*“ důkazními prostředky – veřejnými listinami (soudní rozhodnutí, znalecké posudky, rozhodčí nálezy, atd.) a autentickými výpověďmi svědků. Pokud by toto městský soud respektoval, nemohl by dospět k závěru o zákonnosti rozhodnutí žalovaného. Napadený rozsudek implikuje, že stěžovatelka měla být při prokazování svých tvrzení ještě aktivnější a důslednější. Stěžovatelka však existenci reálné hrozby v zemi původu prokázala dostatečným způsobem. Nadto městský soud uvedl, že veškeré pochybnosti byly žalovaným vyvráceny, to však opomíjí, že správní orgán stěžovatelčina tvrzení nijak nevyvracel. V tom spočívá rozpornost soudního a správního rozhodnutí.

[14] Za třetí, městský soud nesprávně interpretoval kritéria pro udělení azylu, pokud dovodil, že znaky sociální skupiny ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (objektivně společná charakteristika, odlišné vnímání skupiny ze strany okolní společnosti) musí být naplněny kumulativně. To je v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu, kterou přitom městský soud sám citoval, a jež požaduje naplnění alespoň jednoho z těchto kritérií. Navíc jde o znaky demonstrativní, neboť jsou v citovaném článku kvalifikační směrnice uvozeny slovem „*zejména*“, městský soud přesto k definici sociální skupiny přistoupil tak, že uvedené dva znaky jsou výlučné.

[15] V další části kasační stížnosti stěžovatelka brojí proti vadám správního řízení. Obsáhle vyjmenovává pochybení, kterých se měl dopustit žalovaný při posuzování její žádosti. Městskému soudu v této souvislosti vytýká, že bez bližšího vysvětlení aproboval postup žalovaného, který nepřiznal žádný význam doloženým čestným prohlášením svědků a tyto svědky nevyslechl. Dále podle stěžovatelky soud relativizoval některá její tvrzení a ztotožnil se s tím, že žalovaný prakticky nijak nezohlednil předložené fotografie neznámých osob na pozemku stěžovatelky, které dokreslovaly její azylový příběh a to, že se o ni podnikatel V. zajímá i na území ČR.

[16] Podle stěžovatelky městský soud dále pochybil tím, že považoval zprávy o zemi původu za dostatečné a aktuální, neboť neodpovídaly specifickým námitkám stěžovatelky o pronásledování vlivnou osobou napojenou na státní a soudní aparát. Městský soud dále aproboval nesprávný závěr správního orgánu, že ČR není oprávněna posuzovat otázku, zda stěžovatelka spáchala ve vlasti trestný čin. O nic takového stěžovatelka nežádala, poukazovala toliko na zjevné excesy z práva na spravedlivý proces. Podle jejího názoru

městský soud *de facto* potvrdil nezákonné uplatňování pravomoci správního orgánu nad rámec a mimo účel zákona o azylu. Žalovaný totiž vytvořil několik dalších „neformálních“ podmínek pro udělení mezinárodní ochrany – konkrétně stěžovatelce vytkl to, že v ČR disponuje povolením k trvalému pobytu a nemusí se tak vrátet do domovského státu, a rovněž nezákonně, iracionálně a neúčelně vyžadoval, aby byl na stěžovatelku uvalen mezinárodní zatýkáací rozkaz. Stěžovatelka trvá na tom, že žádost podala bezprostředně po pocítění reálné hrozby pro život svůj a své rodiny, těmito námitkami se ovšem soud vůbec nezabýval. S ohledem na uvedené tuto pasáž kasační stížnosti uzavírá s tím, že napadený rozsudek je nezákonný, neboť aprobeoval vyjmenované vady správního řízení.

[17] Ve třetí a poslední části kasační stížnosti stěžovatelka namítá nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku „*pro nedostatek skutkových důvodů*“. Městský soud se podle ní odmítl zabývat žalobními námitkami ohledně vážné újmy hrozící v případě neudělení mezinárodní ochrany. Tato újma je téměř nevyhnutelným vyústěním stěžovatelčina návratu do vlasti a domovský stát nemá možnost ani vůli ji ochránit. Újma nespočívá ve výkonu trestu odnětí svobody, ale v nebezpečí od podnikatele V., který se chce stěžovatelky „zmocnit“ a přinutit ji k legalizaci svého dosavadního bezprávného postupu. V tomto směru jí opakovaně vyhrožoval. Právě touto hrozbou se měl soud zabývat, nikoli jen pokračovat v „*narativu*“ správního orgánu a soustředit se na podmínky ve výkonu trestu. Skutečnosti tvrzené stěžovatelkou se vztahují ke všem formám mezinárodní ochrany, tedy nejen k azylu, ale též k doplňkové ochraně. Jestliže městský soud nepodřadil stěžovatelku pod azylově relevantní sociální skupinu, byl i tak povinen přezkoumat možnost udělení doplňkové ochrany či azylu z humanitárních důvodů. Městský soud se však prakticky nevyjádřil k námitkám, jež poukazovaly na nesprávně aplikovaný zákon a neúplně zjištěný skutkový stav ve vztahu k § 14b zákona o azylu (stěžovatelka patrně správně míní § 14a zákona o azylu – pozn. NSS).

[18] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhuje její zamítnutí, nebude-li shledán důvod k jejímu odmítnutí. Je přesvědčen, že shromáždil dostatečné podklady, řádně zjistil skutkový stav věci a při posuzování žádosti postupoval v souladu se zákonem. Podle žalovaného městský soud nepochybil v náhledu na definiční znaky sociální skupiny ve smyslu azylového práva a dostatečně přezkoumal i aplikaci § 14 a 14a zákona o azylu. Napadený rozsudek se vypořádal s žalobními námitkami a je srozumitelný. Vyslovení souhlasu se závěry správního orgánu nezpůsobuje nepřezkoumatelnost soudního rozhodnutí.

IV. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[19] Dříve, než mohl Nejvyšší správní soud posoudit námitky uplatněné v kasační stížnosti, musel posoudit otázku její přijatelnosti. Podle § 104a odst. 1 s. ř. s. (ve znění účinném do 31. 3. 2021, které je relevantní pro projednávanou věc) totiž platí, že *jestliže kasační stížnost ve věci mezinárodní ochrany svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost*.

[20] Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, č. 933/2006 Sb. NSS (veškerá citovaná rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná

pokračování

na www.nssoud.cz), vyložil, že „[p]řesahem vlastních zájmů stěžovatele (který ve věcech azylu jedinečně vede k meritornímu projednání kasační stížnosti), je jen natolik zásadní a intenzivní situace, v níž je – kromě ochrany veřejného subjektivního práva jednotlivce – pro Nejvyšší správní soud též nezbytné vyslovit právní názor k určitému typu případů či právních otázek. To prakticky znamená, že přesah vlastních zájmů stěžovatele je dán jen v případě rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu. Primárním úkolem Nejvyššího správního soudu v tomto řízení je proto nejen ochrana individuálních veřejných subjektivních práv, nýbrž také výklad právního řádu a sjednocování rozhodovací činnosti krajských soudů.“ Nejvyšší správní soud v témže usnesení přitom demonstrativně vymezil přibližně pět typových okruhů právních otázek, u kterých se může jednat o přijatelnou kasační stížnost. Jedním z případů přijatelnosti je, pokud je v napadeném rozhodnutí krajského (zde městského) soudu shledáno *zásadní pochybení*, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele. V zájmu stěžovatele v řízení o kasační stížnosti ve věcech mezinárodní ochrany je pak nejenom splnit podmínky přípustnosti kasační stížnosti a svoji stížnost opřít o některý z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s., nýbrž také uvést, v čem spatřuje – v mezích kritérií přijatelnosti – v konkrétním případě podstatný přesah svých vlastních zájmů a z jakého důvodu by tedy měl Nejvyšší správní soud předloženou kasační stížnost věcně projednat.

[21] Stěžovatelka se v kasační stížnosti k otázce její přijatelnosti konkrétně nevyjádřila. Z obsahu kasační stížnosti však vyplývá důvod její přijatelnosti ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s. a ve světle výše citovaného usnesení č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, jakkoli jej stěžovatelka výslovně neoznačila. Tímto důvodem je, že předložená kasační stížnost předsedá k rozhodnutí několik na sebe navazujících otázek, přičemž bylo nutné posoudit především otázky vztahující se k obavám stěžovatelky ohledně jejího trestního stíhání, věznění v zemi původu a vážné újmy hrozící od podnikatele, s nímž měla spory – a to z hlediska možného naplnění některého z důvodů pro udělení mezinárodní ochrany. Nejvyšší správní soud přitom shledal v napadeném rozsudku *zásadní pochybení* ve smyslu výše citované judikatury, jak bude rozvedeno dále, a proto shledal kasační stížnost jako přijatelnou.

[22] Nejvyšší správní soud dále hodnotil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), osobou oprávněnou (§ 102, věta první s. ř. s.), proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu 102 s. ř. s. přípustná a stěžovatelka je řádně zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Napadený rozsudek Nejvyšší správní soud přezkoumal v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[23] Kasační stížnost je důvodná.

[24] Stěžovatelka uplatnila jako důvod kasační stížnosti i nepřezkoumatelnost napadeného soudního rozhodnutí [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Tímto důvodem se soud zabýval na prvním místě, neboť kdyby shledal napadený rozsudek nepřezkoumatelným, musel by jej pro tuto vadu zrušit, a to i bez výslovné námitky stěžovatelky. Existenci takové vady ovšem neshledal.

[25] Stěžovatelka vytýká městskému soudu, že se odmítl zabývat žalobními námitkami ohledně vážné újmy a neposoudil možnost udělení doplňkové ochrany či azylu z humanitárních důvodů (viz odstavec [17] výše). Nejvyšší správní soud z textu žaloby ověřil, že stěžovatelka v její části nazvané „C) Neudělení mezinárodní ochrany ve formě humanitárního azylu či doplňkové ochrany“ uvedla spíše obecné úvahy ohledně správního uvážení žalovaného a požadavků kladených na přezkoumatelnost rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu, podpořené odkazy na judikaturu zdejšího soudu. Konkrétně žalovanému vytkla v zásadě jen to, že nevycházel z dostatečně přesných informací o zemi původu, vychýlil důkazní břemeno výrazně v její neprospěch a nevyvrátil její argumentaci. Jinak pouze obecně odkázala na aspekty svého případu rozvedené v částech žaloby týkajících se neudělení azylu a dalších namítaných pochybení správního orgánu. Za této situace Nejvyšší správní soud neshledal nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku, neboť městský soud se uvedeným žalobním bodům věnoval na str. 6 až 7 rozsudku, konkrétně se v odstavcích 25 až 27 vyjádřil k otázce humanitárního azylu, v odstavcích 28 až 30 k neudělení doplňkové ochrany a v odstavci 31 ke zjištění skutkového stavu věci a zprávám o zemi původu. Rozsudek je srozumitelně a logicky odůvodněn a je z něho zřejmé, z jakých důvodů městský soud žalobu zamítl.

[26] Nejvyšší správní soud pro úplnost připomíná, že nepřezkoumatelnost rozsudku není závislá na subjektivní představě účastníka řízení o tom, jak podrobně by měl být rozsudek odůvodněn. Jedná se o objektivní vadu, která kasačnímu soudu znemožňuje přezkum napadeného rozhodnutí. Takovou vadou napadený rozsudek netrpí. Nadto nepřezkoumatelnost soudního rozhodnutí nezpůsobuje bez dalšího ani to, pokud správní soud se souhlasnou poznámkou převezme argumentaci žalovaného (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Afs 75/2005 – 130).

[27] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že správnost úvah městského soudu s otázkou přezkoumatelnosti jeho rozhodnutí nesouvisí, tímto se zdejší soud vyjadřuje pouze ke kvalitě odůvodnění napadeného rozsudku. Věcnému přezkumu budou závěry městského soudu podrobeny dále. Kasační důvod ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. tak není dán.

[28] Z hlediska věcných námitek stěžovatelky a důvodům kasační stížnosti dle § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. se Nejvyšší správní soud dále musí předně vyjádřit k otázce, zda měla stěžovatelka ve vlasti odůvodněný strach z pronásledování z důvodu příslušnosti k určité sociální skupině, konkrétně skupině zahraničních investorů, respektive skupině osob, které v Rusku společně se zahraničními investory podnikaly či jinak působily. Právě s ohledem na příslušnost k dané skupině totiž stěžovatelka výslovně opírala požadavek na udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu.

[29] V § 12 písm. b) zákona o azylu je stanoveno, že *azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.*

pokračování

[30] Podle čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice *při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům: skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména jestliže příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla, a dále tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou.*

[31] V tomto ohledu kasační soud přisvědčuje závěru městského soudu, respektive žalovaného, že skupina zahraničních investorů v Rusku, potažmo skupina osob (manažerů), kteří pro zahraniční investory pracují, nepředstavuje sociální skupinu či určitou specifickou společenskou vrstvu. Jak správně podotkl městský soud, Nejvyšší správní soud v minulosti odmítl uznat za sociální skupinu podnikatele. Již v rozsudku ze dne 28. 12. 2005, č. j. 6 Azs 547/2004 – 74, podotkl, že u podnikatelů nelze o sociální skupině hovořit. K postavení podnikatelů konkrétně v Ruské federaci se pak tento soud vyjádřil v usnesení ze dne 22. 7. 2014, č. j. 9 Azs 117/2014 – 93, na které odkázal i městský soud, ve kterém konstatoval, že „[a]by bylo možno určitou skupinu osob vnímat jako sociální skupinu v azylově relevantním smyslu, je třeba, aby motivujícím důvodem pronásledování byla právě příslušnost k této skupině. Nejvyšší správní soud zde nechce zpochybňovat, že určité vrstvy podnikatelů v Ruské federaci jsou vystaveny nátlaku ze strany organizovaného zločinu, včetně fyzického násilí. Jedinou motivací takového chování je však materiální obohacení těchto zločineckých struktur. Podnikatelé zde tedy nejsou pronásledováni pro svou příslušnost k uvedenému stavu, nýbrž proto, že potenciálně mohou disponovat hmotnými statky, o které je tyto struktury hodlají připravit. V daném případě proto nelze hovořit o sociální skupině podnikatelů ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, neboť nejsou pronásledováni z důvodu příslušnosti k tomuto stavu.“

[32] Výše uvedené analogicky platí i pro nyní projednávaný případ. Sociální skupina je taková skupina, která se vyznačuje objektivně společnou charakteristikou nebo kterou společnost alespoň takto vnímá. Tato charakteristika má často povahu vrozeného, nezměnitelného rysu, nebo je jinak zásadní pro lidskou identitu, svědomí či výkon lidských práv dotýcných osob (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2004, č. j. 5 Azs 63/2004 – 60, publ. pod č. 364/2004 Sb. NSS). Jde tedy o takový společenský útvar, jenž je určitelný natolik přesně, aby byl vůbec způsobilý k pronásledování. Zahraniční investoři (podnikatelé) v Rusku, stejně jako osoby s nimi spolupracující (ruští manažeři zahraničních společností), takovou sociální skupinu netvoří. Stěží lze totiž v tomto případě tvrdit, že by určitá stěžovatelčina „vlastnost“ (vrcholná manažerská pozice v „cizozemské“ obchodní společnosti v Rusku) byla *vrozeným charakteristickým rysem* nebo *společnou minulostí*, nebo že by byla *zásadní pro její totožnost nebo svědomí* [viz čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice]. Stejně tak z ničeho nevyplynulo, že by takto vymezenou sociální skupinu vnímala ruská okolní společnost jako odlišnou. Ostatně stěžovatelka konkrétně nic takového netvrdila a neprokazovala; v kasační stížnosti proti relevantním závěrům městského soudu k této otázce namítá v podstatě jen to, že městský soud posoudil znaky sociální skupiny ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice jako znaky, které musí být naplněny kumulativně. S tím stěžovatelka nesouhlasí (viz odstavec [14] výše).

[33] Pro závěr městského soudu, že stěžovatelka nebyla ve vlasti pronásledována pro příslušnost k určité sociální skupině, nebyla vůbec rozhodující otázka, zda jsou znaky popsané v kvalifikační směrnici povahy demonstrativní či kumulativní. Městský soud totiž jednoznačně uzavřel, že zahraniční investoři v Rusku nesplňují **žádný z tam definovaných znaků** (viz odst. 18 napadeného rozsudku). Soudní dvůr EU navíc v rozsudku ze dne 4. 10. 2018, C-652/16, *Ahmedbekova a Ahmedbekov v. Zamestnik-predsedatel na Daržavna agencija za bežancite*, mimo jiné k výkladu čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice konstatoval, že „[a]by **mohla být konstatována existence ‘společenské vrstvy’ ve smyslu tohoto ustanovení, musí být totiž splněny dvě kumulativní podmínky. Zaprvé musí příslušníci této skupiny sdílet ‘vrozený charakteristický rys’ nebo ‘společnou minulost, kterou nelze změnit’, nebo sdílet charakteristiku nebo přesvědčení, ‘které jsou natolik zásadní pro identitu nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla’.** Zadruhé musí mít tato skupina v dotyčné třetí zemi vlastní identitu, protože ji okolní společnost vnímá jako ‘odlišnou’ “ (viz bod 89 citovaného rozsudku; zvýraznění přidáno). Jde tedy vskutku o kritéria, jež musí být naplněna kumulativně, a stěžovatelka se v tomto ohledu mylí.

[34] Lze tedy k této dílčí otázce uzavřít, že stěžovatelka nebyla ve vlasti pronásledována z důvodu příslušnosti k určité sociální skupině. Z jejího příběhu vyplývá, že měla problémy se soukromou osobou, vlivným ruským podnikatelem s konexemi na vysokých postech, jehož motivací bylo obohatit se na úkor společnosti řízené stěžovatelkou a zvrátit ve svůj prospěch obchodní spor, který byl mezi nimi veden. Důvodem jeho jednání nebylo, že by stěžovatelku považoval za příslušnici určité společenské vrstvy nebo skupiny, taková okolnost bez dalšího sama o sobě nevedla ani k jejímu trestnímu stíhání.

[35] Nejvyšší správní soud však nesouhlasí s tím, jak žalovaný a městský soud posoudili otázku pronásledování stěžovatelky ze strany podnikatele V., respektive jak se vypořádali především s hrozbou vážné újmy, která jí může hrozit při návratu do země původu. V tomto směru jsou kasační námitky stěžovatelky důvodné. Žalovaný rovněž neposoudil, zda není stěžovatelka tzv. zájmovou osobou pro ruské orgány, ačkoli opakovaně poukazovala na konexe podnikatele V. v mocenských a vládních kruzích.

[36] Podle § 2 odst. 4 zákona o azylu *pronásledováním se rozumí závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování.* Dle odstavce 6 téhož ustanovení *původcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí státní orgán, strana nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž měla osoba bez státního občanství poslední trvalé bydliště. Původcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí i soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu.*

[37] Podle § 14a odst. 1 zákona o azylu *doplňková ochrana se udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem,*

pokračování

nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště. V § 14a odst. 2 zákona o azylu je dále stanoveno, že za vážnou újmu se podle tohoto zákona považuje (...) b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu, (...) d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

[38] Nejvyšší správní soud k tomu předně konstatuje, že není pochyb o tom, že stěžovatelka ve správním řízení předložila či navrhla provedení celé řady důkazů, které měly podporovat předestřený azylový příběh. Její příběh byl přitom konzistentní, věrohodný a plausibilní, ostatně žalovaný ani městský soud jej nikterak nezpochybnili. Žalovaný přitom většinu důkazů neprovedl a blíže nehodnotil, ze spisu vyplývá, že si z cizojazyčných dokumentů nechal přeložit jen menší část – jakési výňatky z předložených listin v ruském jazyce. Návrhům na provedení svědeckých výpovědí, které byly podpořeny čestnými prohlášeními svědků o okolnostech případu stěžovatelky v Ruské federaci, nevyhověl. Tím se připravil o možnost řádně zjistit skutkový stav věci a ve světle zjištěných skutečností v úplnosti posoudit stěžovatelčinu žádost. Nejvyšší správní soud tak v první řadě přisvědčuje námitce, že žalovaný dostatečně nezjistil skutkový stav věci a městský soud pochybil, jestliže takový postup napadeným rozsudkem aproboval.

[39] Žalovaný se též řádně nevypořádal s nebezpečím vážné újmy, která stěžovatelce může hrozit v případě návratu do vlasti. Stěžovatelka trefně podotýká, že správní orgán (stejně jako městský soud) se převážně zabýval újmou, která může stěžovatelce hrozit v případě výkonu trestu v Ruské federaci (na základě toho, že byla pravomocně odsouzena ke dvěma letům odnětí svobody za trestný čin). Takové posouzení je však nedostatečné, neboť výkon trestu byl pouze jednou z obav stěžovatelky před návratem do Ruska. Pomine-li nyní zdejší soud, že žalovaným předestřené závěry ohledně výkonu trestu odnětí svobody jsou zkratkovité a dílem i spekulativní (k tomu též viz dále), těžištěm azylového příběhu stěžovatelky byly **obavy z jednání podnikatele V. a z následků vykonstruovaných procesů** (civilních i trestních), které vůči ní na popud uvedené osoby v Rusku probíhaly a nadále mohou probíhat. Posouzení těchto obav – ve světle značného množství důkazů, které stěžovatelka na podporu svých tvrzení předložila – nelze vypořádat prostou úvahou o stavu vězeňství v Rusku, tím, že lze předpokládat, že stěžovatelka bude zařazena do věznice s mírnějším režimem a že situace v ženských věznicích je obecně lepší (viz zejména str. 21 rozhodnutí žalovaného).

[40] Žalovaný k obavám stěžovatelky z podnikatele V. uvedl v podstatě pouze jen to, že ačkoli zmínila také „[o]bavy z jejího zabití, obvinění z dalších trestných činů a jejího donucení k podpisu různých dokumentů, z nichž jedním bude i smlouva o půjčce, správní orgán považuje tato tvrzení dotyčné za čiré spekulace. (...) Jak ze závazné judikatury ESLP vyplývá, pouhá možnost špatného zacházení nepředstavuje sama o sobě ‘skutečné nebezpečí’ vážné újmy a nemá za následek porušení článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Správní orgán nicméně nezjistil žádné věrohodné informace, z nichž by vyplývalo, že právě konkrétně žadatelce v případě návratu do vlasti reálně hrozí mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, skutečně mu bude vystavena.“ Poté následuje citace z již výše zmíněného

usnesení tohoto soudu č. j. 9 Azs 117/2014 – 93, týkající se spravedlivého procesu a zacházení s vězněnými osobami v Ruské federaci (viz str. 21 až 22 rozhodnutí žalovaného). Žalovaný dále na podporu svých argumentů uvedl, že neudělení mezinárodní ochrany nepředstavuje pro stěžovatelku povinnost opustit území ČR, neboť je držitelkou platného povolení k pobytu, navíc správní orgán nemá informace o vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu či o probíhajícím extraditním řízení. Z obdobných důvodů rozhodl rovněž o neudělení doplňkové ochrany pro existenci nebezpečí vážné újmy, spočívající v tom, že by vycestování stěžovatelky bylo v rozporu s mezinárodními závazky ČR. I zde žalovaný zmínil, že stěžovatelka má povolení k trvalému pobytu, nemusí tak území ČR opustit a může nadále pobývat se svou rodinou.

[41] Jak již bylo uvedeno, městský soud se taktéž vyjádřil k uvěznění v Ruské federaci a zda tento fakt představuje automaticky hrozbu mučení nebo podrobení krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu. Rovněž obsáhle citoval z usnesení č. j. 9 Azs 117/2014 – 93 a uzavřel, že *„[n]elze též pominout, že o vydání žalobkyně zatím nebylo ruskou stranou vůbec požádáno, což nesvědčí o nějakém eminentním zájmu státních orgánů o ni.“*

[42] Z výše uvedeného plyne, že v rozhodnutí žalovaného chybí přezkoumatelná úvaha o tom, z jakých důvodů nepovažuje hrozbu od podnikatele V. za nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1 zákona o azylu. Závěry o tom, že stěžovatelce nehrozí ve výkonu trestu odnětí svobody mučení nebo podrobení krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, nejsou v tomto směru relevantní a nedávají odpověď na otázku, zda stěžovatelka může mít důvodné obavy před (státem tolerovaným) pronásledováním ze strany soukromé osoby. V tomto světle je nutné též podotknout, že stěžovatelka ve správním řízení vypověděla, že si na chování V. neúspěšně stěžovala u ruské prokuratury a dalších orgánů, snažila se tedy domoci ochrany a nápravy u příslušných úřadů země původu. Ani touto okolností se žalovaný nijak blíže nezabýval, respektive nic dalšího k těmto tvrzením stěžovatelky nezjišťoval, ani je ničím nevyvrátil.

[43] K otázce povolení k trvalému pobytu stěžovatelky na území ČR dále kasační soud zdůrazňuje, že tento fakt neznamená, že stěžovatelka nemůže úspěšně žádat o mezinárodní ochranu. Tato skutečnost nemůže být, a to ani podpůrně, důvodem vedoucím k tomu, že se žalovaný nebude její žádostí ve všech jejích aspektech důkladně zabývat. Předně, samotné povolení k trvalému pobytu nebrání, aby ruská strana o vydání stěžovatelky v budoucnu požádala, toto pobytové oprávnění není formální překážkou pro vyhovění žádosti o extradici. Naopak takovou překážku představuje právě udělení mezinárodní ochrany, jež má za následek nepřípustnost vydání osoby do cizího státu [srov. § 91 odst. 1 písm. b) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních].

[44] Navíc další postup ruských státních orgánů nelze předvídat; i když aktuálně nejví o osobu stěžovatelky zájem, tato situace se může kdykoli změnit. Ostatně stěžovatelka opustila zemi původu, aniž by nastoupila k výkonu trestu, to může logicky vést k jejímu stíhání v nepřítomnosti za vyhýbání se trestu a k dalšímu odsouzení. Jakkoli se tedy sama stěžovatelka domnívala, že její dosavadní odsouzení není takové povahy, aby na ni mohl být vydán mezinárodní zatykač, respektive podána žádost o vydání zpět do domovského státu, není tato okolnost rozhodná a nemůže být argumentem na podporu nedůvodnosti

pokračování

její žádosti o mezinárodní ochranu v ČR. Budoucí vývoj dané věci je stěží předvídatelný, žalovaný ostatně tímto směrem svoje úvahy již ani nevedl. Stěžovatelka přitom mimo jiné zmínila, že s ohledem na vliv V. na ruské orgány, včetně soudů, nelze vyloučit ani změnu dosavadního postoje těchto orgánů k její osobě. Stěžovatelku rovněž mohou k návratu do domovského státu vést i jiné okolnosti, například konec platnosti cestovního dokladu či jiného průkazu totožnosti, bez něhož bude mít problém i s prodloužením platnosti průkazu o povolení k pobytu (viz § 117d odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, dle něhož *k žádosti o prodloužení doby platnosti průkazu o povolení k pobytu je cizinec povinen předložit cestovní doklad*). K tomu lze pro úplnost připomenout, že podle konstantní judikatury tohoto soudu má posuzování důvodů vedoucích k udělení mezinárodní ochrany prospektivní povahu, proto hodnocení toho, čemu byl žadatel vystaven v minulosti, aniž by byla zohledněna případná budoucí rizika právě ve svém souběhu, není a nemůže být dostatečné (srov. např. rozsudek ze dne 12. 4. 2021, č. j. 5 Azs 317/2020 – 28).

[45] I v této dílčí otázce jsou proto závěry žalovaného (potvrzené městským soudem) nesprávné. Stěžovatelka má pravdu v tom, že o mezinárodní ochranu žádala právě v době, kdy pociťovala obavu z pronásledování, respektive vážné újmy v zemi původu. Nebyla povinná vyčkávat s podáním žádosti až na dobu, kdy se bude tvrzené nebezpečí jevit „aktuálnějším“, například na chvíli, v níž Rusko požádá o její vydání.

[46] Ostatně zdejšímu soudu je z jeho úřední činnosti známo, že pokud cizinec podává žádost o mezinárodní ochranu v situaci, ve které nedisponuje jiným pobytovým oprávněním na území, žalovaný často argumentuje tím, že cílem žádosti je fakticky pouze úprava pobytového statusu na území ČR, případně cizincům vytýká snahu vyhnout se správnímu vyhoštění, již probíhajícímu extradičnímu řízení nebo hrozícímu trestnímu stíhání ve vlasti. Je ale zjevné, že takovou motivaci stěžovatelka neměla. Žádost o mezinárodní ochranu podala jen pár měsíců poté, co naposledy přicestovala do ČR, navíc v situaci relativně „komfortního“ pobytového statusu. Předtím se snažila neúspěšně zvrátit trestní odsouzení a s tím spojené problémy v domovském státě. Právě to, že se žádost o mezinárodní ochranu rozhodla podat i přes to, že k dalšímu pobytu na území ČR měla potřebné oprávnění (z hlediska hierarchie pobytových titulů dokonce to nejvyšší), podtrhuje autenticitu její žádosti. Nejvyšší správní soud proto neshledává žádný důvod k tomu, aby jí žalovaný tuto okolnost, ať už přímo či implicitně, kladl k tíži.

[47] Žalovaný tedy musí v dalším řízení náležitě zjistit skutkový stav věci, provést k tomu odpovídající důkazy a posoudit, zda stěžovatelce hrozí při návratu do vlasti skutečné nebezpečí vážné újmy. Tvrzení žalovaného, že „*nejjistil žádné věrohodné informace*“ o tom, že nějaká újma stěžovatelce v zemi původu hrozí, nemá ve spise oporu. Ve světle toho, co stěžovatelka konzistentně od počátku řízení tvrdila (a dokládala řadou podkladů) o hrozbě ze strany V., takový závěr neobstojí. V. mimo jiné před soudem zmiňoval v souvislosti se stěžovatelkou osobu V. K. (bývalého architekta, který ve Švýcarsku zavraždil leteckého dispečera P. N., jehož činil zodpovědným za letecké neštěstí, při němž zahynula jeho rodina – pozn. NSS). Ačkoli není zřejmý celý kontext toho, proč V. o této události hovořil (žalovaný si nechal z relevantního dokumentu přeložit jen malou část), podtrhuje to oprávněnost obav stěžovatelky ze strany uvedeného podnikatele, neboť zmiňovat takto závažný a násilný případ lze chápat minimálně jako

implicitní výhrůžku směrem ke stěžovateli a jejím rodinným příslušníkům. To je pochopitelně jen střípek z celkové mozaiky azylového příběhu stěžovatelky a toho, jak vykreslila V. a s ním spojené problémy v zemi původu. Žalovaný tedy mohl a také měl získat lepší obraz toho, co se stěžovateli událo, i z dalších důkazů, především z výsledků navrhovaných svědků, kteří měli k popisovaným událostem blízko, jak potvrdili v doložených čestných prohlášeních. Na zjištění skutkového stavu věci však v podstatné míře rezignoval.

[48] Nejvyšší správní soud připomíná, že například v rozsudku ze dne 25. 4. 2019, č. j. 5 Azs 207/2017 – 36, judikoval, že „[r]ozhodnutí správního orgánu o tom, že se žadateli neuděluje mezinárodní ochrana dle § 12 až § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, nemůže obstát, pokud správní orgán rezignuje na své základní povinnosti v řízení ve věci mezinárodní ochrany, tedy neprovede řádně pohovor s žadatelem tak, aby položené otázky důsledně směřovaly ke zjištění veškerých rozhodných skutečností a k prověření hodnověrnosti žadatelova azylového příběhu, neobstará si relevantní informace o zemi původu, které by byly specificky zaměřeny na azylový příběh žadatele a z něj vyplývající rozhodné skutkové otázky, a ani informace, které si obstará, řádně a objektivně nezhodnotí, a s rozhodnými skutečnostmi k posouzení, zda žadatel naplňuje definici uprchlíka dle § 12 písm. b) zákona o azylu, či má nárok na udělení doplňkové ochrany dle § 14a zákona o azylu, se řádně nevypořádá.“ Je evidentní, že žalovaný takto při posouzení žádosti stěžovatelky nepostupoval. Je možno dále dodat, že při posuzování strachu z pronásledování musí žalovaný závěry „[p]odložit dostatečnými informacemi o zemi původu stěžovatele, které se váží k jím popisované situaci, a z nichž alespoň s mírou pravděpodobnosti nevyvolávají zásadní pochybnosti vyplývající, že obavy stěžovatele nejsou odůvodněné“ (viz právní věta rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 11. 2011, č. j. 2 Azs 28/2011 – 82).

[49] Soud dále zdůrazňuje, že v rozhodnutí žalovaného chybí i odpovídající posouzení toho, zda stíhání stěžovatelky v Rusku nemá politický podtext. Tuto otázku je přitom nezbytné zodpovědět na prvním místě, neboť od jejího posouzení se odvíjí všechny další úvahy, primárně zda jsou dány důvody pro udělení azylu či „jen“ doplňkové ochrany. Je pravdou, že stěžovatelka se udělení azylu výslovně domáhala především s ohledem na pronásledování z důvodu příslušnosti k určité sociální skupině. Tento důvod v daném případě dán není, jak bylo vyloženo výše. Nelze ale odhlédnout od toho, že stěžovatelka dále opakovaně uvedla, že V. má mimo jiné konexe mezi policejními i justičními orgány, ovlivnil trestní řízení v její neprospěch, ovlivňoval soudce, dopředu věděl o tom, jak soud rozhodne apod. Právo na spravedlivý proces podle ní bylo ze strany ruských orgánů v návaznosti na konání V. v mnoha ohledech porušeno. Žalovaný tuto část příběhu stěžovatelky neověřil, nezpochybnil ani nevyvrátil. Pokud by však byla pravdivá, mohlo by to zakládat odůvodněný strach z pronásledování právě i z politických důvodů, a to sice soukromým původcem, avšak s významným mocenským vlivem, před jehož činy stát není ochoten poskytnout účinnou ochranu, naopak mu jde vykonstruovaným procesem „na ruku“. Protože žalovaný skutkový stav věci nezjistil dostatečně, jak již bylo řečeno výše, nemůže nyní Nejvyšší správní soud tuto otázku posoudit za něj. Žalovaný se proto musí v dalším řízení zabývat tím, zda stíhání stěžovatelky nepředstavovalo tzv. zájmový (politický) případ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2019, č. j. 5 Azs 235/2019 – 25, v němž tento soud shledal politický podtext trestního stíhání stěžovatele pocházejícího též z Ruské federace). V situaci, v níž by bylo trestní stíhání

pokračování

stěžovatelky politicky motivováno (zde zejména ve smyslu, že si ho „objednal“ vlivný ruský podnikatel a stát, včetně nejvyšších soudních orgánů, v ochraně stěžovatelky selhal a spravedlivý proces jí nezaručil), by pravděpodobnost vzniku újmy po návratu do státu původu jistě byla větší, než v případě opačném. I tak by však bylo třeba důsledně zvážit, nakolik se v Ruské federaci dbá na dodržování lidských práv, v první řadě s ohledem na podmínky ve věznicích.

[50] Žalovaný dále s odkazem na blíže nespecifikovanou judikaturu ESLP dovodil, že pouhá možnost špatného zacházení nepředstavuje sama o sobě skutečné nebezpečí vážné újmy. Tím však nijak nevypořádal otázku, nakolik je stěžovatelčin strach z pronásledování, případně obava z vážné újmy, skutečně důvodný. Nezpochybňoval-li věrohodnost předestřeného azylového příběhu, měl se dále vlivem V. na ruské státní či místní orgány, jakož i jeho výhrůžkami vůči stěžovateli, zabývat. Mimo to systémové či strukturální nedostatky v ruských věznicích pojmenoval ESLP již v rozsudku ze dne 10. 1. 2012, *A. a ostatní proti Rusku*, č. 42525/07 a č. 60800/08, přičemž tímto rozsudkem byla Rusku uložena povinnost předložit závazný harmonogram přijetí preventivních a kompenzačních opatření, která podmínky ve vazebních věznicích uvedou do souladu s čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva“). Jak podotkl Nejvyšší správní soud v jednom ze svých nedávných rozhodnutí, které reflektovalo právě i zmíněnou judikaturu ESLP, „[s]těžovatel se však vůbec nezabýval praktickým fungováním dohledu nad místními vyšetřovacími a vězeňskými orgány. Přitom ze zpráv o zemi původu naopak vyplývá, že v zásadě neexistují účinné ochranné mechanismy proti mučení a svévoli ze strany příslušníků vězeňské služby (viz Ruská federace. Informace OAMP ze dne 25. 6. 2018, *Vězeňství: Struktura, podmínky, lékařské péče a ochranné mechanismy, část 5.*)“ (viz rozsudek ze dne 18. 2. 2021, č. j. 1 Azs 283/2020 – 39).

[51] Uvedené dokládá, a žalovaný to v odůvodnění svého rozhodnutí řádně nezhodnotil, že situace osob vězněných v Rusku obecně není dobrá. Žalovaný byl povinen ve vztahu k judikatuře ESLP pojednávající o závažných, přetrvávajících a systémových problémech v ruských věznicích odpovídajícím způsobem posoudit, zda stěžovatelce v této souvislosti nehrozí vážná újma, a to ať už by shledal, že její stíhání mělo politický podtext, či nikoli. Takovým posouzením není citace usnesení tohoto soudu č. j. 9 Azs 117/2014 – 93, u něhož byly dány jiné skutkové okolnosti. Kasační soud tehdy neshledal existenci žádné konkrétní indicie, která by vedla k závěru, že bude stěžovatel v Rusku podroben mučení či nelidskému zacházení, respektive že u něj dojde k porušení principů spravedlivého (řádného) procesu. Jak již bylo opakovaně uvedeno, v nyní řešeném případě konzistentní azylový příběh stěžovatelky takové indicie obsahuje, stěžovatelka k němu předložila řadu podkladů, a žalovaný nezjistil skutkový stav tak, aby nepříznivé následky mohl vyloučit. V tomto ohledu tak není rozhodnutí opřeno o řádně zjištěný skutkový stav a městský soud rovněž pochybil, jestliže jej aproboval. Žalovaný se musí zabývat tím, zda již v ruském vězeňském systému došlo k odstranění vážných systémových nedostatků, které mu byly v minulosti ze strany ESLP i dalších institucí vytýkány.

[52] Závěrem s ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud konstatuje, že městský soud pochybil, pokud podanou žalobu zamítl místo toho, aby napadené správní rozhodnutí zrušil z důvodu nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci (politické pozadí stíhání stěžovatelky, porušení práva na spravedlivý proces, vliv podnikatele V.

na ruské orgány veřejné moci a hrozba z jeho strany), dílčí nepřezkoumatelnosti (ohledně nebezpečí skutečně vážné újmy v zemi původu stěžovatelky) i nesprávných právních závěrů (v souvislosti s otázkou výkonu trestu v ruské věznici a povolením k trvalému pobytu stěžovatelky na území ČR).

[53] Kasační soud se nezabýval zbylými námitkami stěžovatelky, které primárně mířily na vady řízení před správním orgánem (viz i odstavec [15] výše). S ohledem na výsledek sporu a vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení to považoval za nadbytečné, nadto kasační stížnost byla v této části obecná a její důvody se v převážné míře neupínaly k rozhodnutí městského soudu, jež přitom bylo předmětem přezkumu v řízení před Nejvyšším správním soudem. Co se týče argumentů směřujících proti neudělení tzv. humanitárního azylu, zde postačí odkázat na napadený rozsudek, v němž městský soud úvahy žalovaného dostatečně přezkoumal a dále podotkl, že se jeho udělení stěžovatelka v azylovém řízení nijak zvláště nedomáhala. Pohledem konstantní judikatury tohoto soudu nadto není na udělení této formy mezinárodní ochrany právní nárok a posouzení možných důvodů pro udělení humanitárního azylu je otázkou správního uvážení, které soud přezkoumává pouze v omezeném rozsahu (srov. např. usnesení ze dne 29. 4. 2021, č. j. 2 Azs 1/2021 – 45).

V. Závěr a náklady řízení

[54] Soud shledal kasační stížnost důvodnou, a podle § 110 odst. 1 s. ř. s. proto výrokem I. zrušil napadený rozsudek městského soudu. Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského (městského) soudu, a pokud již v řízení před tímto soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského (městského) soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. V dané věci by městský soud v souladu s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost než zrušit rozhodnutí žalovaného. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s., ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s., rozhodl výrokem II. tak, že sám rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný postupovat podle právního názoru vysloveného v tomto rozsudku.

[55] Závazný právní názor lze ve stručnosti shrnout tak, že žalovaný bude povinen v dalším řízení provést odpovídající důkazy ke zjištění, zda se v případě stíhání a odsouzení stěžovatelky v Ruské federaci jednalo o tzv. zájmový politický případ a stěžovatelka tak může mít odůvodněný strach z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalovaný musí takové závěry náležitě zdůvodnit. Jestliže dospěje k podloženému závěru, že nejde o takový případ, musí se dále řádně zabývat situací v zemi původu stěžovatelky a posoudit, zda jí hrozí nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a odst. 1, odst. 2 písm. b) a d) zákona o azylu, a to jak od podnikatele V., tak v případě nástupu do výkonu trestu (s ohledem na judikaturu ESLP naznačující systémové nedostatky v ruských věznicích). V této souvislosti se musí žalovaný zabývat především otázkou možného porušení čl. 3 a čl. 6 Úmluvy.

[56] Podle § 110 odst. 3, věty druhé s. ř. s. rozhodne soud v případě, že zruší dle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Tyto náklady tvoří v tomto případě

pokračování

jeden celek a Nejvyšší správní soud o nich rozhodl jediným výrokem vycházejícím z § 60 s. ř. s., ve spojení s § 120 téhož zákona.

[57] Stěžovatelka měla ve věci plný úspěch, proto jí podle § 60 odst. 1 s. ř. s. přísluší vůči neúspěšnému žalovanému právo na náhradu nákladů řízení. Tyto náklady jsou tvořeny souhrnnou částkou 20 570 Kč připadající na zastoupení stěžovatelky advokátem Mgr. et Mgr. Markem Čechovským – a to jak v řízení před městským soudem, tak v řízení před Nejvyšším správním soudem. Pro určení výše nákladů spojených s tímto zastoupením se použije v souladu s § 35 odst. 2 s. ř. s. vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) – dále jen „*advokátní tarif*“. Zástupce stěžovatelky učinil ve věci celkem pět úkonů právní služby, kterými jsou převzetí a příprava zastoupení na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb, tři písemná podání ve věci samé (žaloba, replika k vyjádření žalovaného ze dne 18. 11. 2019 a kasační stížnost) a účast na jednání před městským soudem dne 19. 6. 2020 [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) advokátního tarifu]. Za každý úkon právní služby v dané věci náleží mimosmluvní odměna ve výši 3 100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu, ve spojení s § 7 bodem 5. téhož předpisu], která se zvyšuje o 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů za každý z těchto úkonů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celkem tedy za pět úkonů právní služby včetně paušální náhrady připadá částka 17 000 Kč. Protože zástupce stěžovatelky doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty (§ 14a advokátního tarifu), zvyšuje se odměna o sazbu této daně ve výši 21 %, tj. o 3 570 Kč. Celkové důvodně vynaložené náklady stěžovatelky činí s ohledem na výše uvedené částku 20 570 Kč. Proto Nejvyšší správní soud uložil procesně neúspěšnému žalovanému povinnost zaplatit tuto částku úspěšné stěžovatelce na náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti a o žalobě, a to k rukám jejího zástupce. Ke splnění této povinnosti stanovil soud přiměřenou lhůtu třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok III. tohoto rozsudku).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 30. listopadu 2021

JUDr. Tomáš Rychlý
předseda senátu